

O‘n yetti yoshdan ishlasa bo‘ladimi?

– “Chinor” mahallasida ancha yillardan buyon yoshlar yetakchisi bo‘lib faoliyati yuritib kelyapman. Mahalladagi yoshlarning muammolarini o‘rganib, ularning hayotda o‘z yo‘llarini topishiga ko‘maklashib kelmoqdamiz. Mahalladagi yoshlarning ko‘pchiligi ishlab pul topsam, oilamga ko‘maklashsam deydi va o‘zlari qiziqqan ishlar bilan shug‘ullanishadi. Mahallada yoshlarning ko‘pchiligi ishlagani bois hali mehnat yoshiga yetmagan yoshlar ham o‘zlari qiziqqan sohalarda faoliyat yuritishga qiziqishadi va mehnat yoshiga yetmay turib ishlash mumkinmi mumkin emasmi deya savollar berishadi. O‘zi yoshlar mehnat yoshiga yetmay turib ishlashi mumkinmi?

Jasurbek ORTIQBOYEV,
Toshkent viloyati Bo‘stonliq tumani.

– O‘n sakkiz yoshgacha bo‘lgan shaxslarga “Aholi bandligi to‘g‘risida”gi Qonunining 38-moddasiga muvofiq “Davlat aholining ijtimoiy ehtiyojmand toifalarini ishga joylashtirish bo‘yicha qo‘shimcha kafolatlarni ta‘minlaydi. Aholining ijtimoiy ehtiyojmand toifalari jumlasiga quyidagilar kiradi:

– o‘n to‘rt yoshga to‘lmagan bolalari, nogironligi bo‘lgan bolalari bor yolg‘iz otaga yoki onaga, shuningdek ko‘p bolali oilalarning ota-onalariga;

– umumiy o‘rta va o‘rta maxsus ta‘lim tashkilotlarini, kasb-hunar maktablarini, kasb-hunar kollejlarni hamda texnikumlarni tamomlab, kasbga ega bo‘lgan yoshlar”ga aholining ijtimoiy ehtiyojmand toifalarini ishga joylashtirish bo‘yicha qo‘shimcha kafolatlari belgilangan.

Belgilanadigan eng kam ish o‘rinlari hisobidan zaxiradagi ish o‘rinlariga mahalliy mehnat organlarining yo‘llanmasi bilan ishga joylashish kafolatlanadi.

O‘n sakkiz yoshgacha bo‘lgan shaxslarning mehnatini mehnat sharoiti og‘ir va xavfli bo‘lgan ishlarda, shuningdek, tegishli qonun hujjatlari bilan belgilangan maxsus ro‘yxatga kiritilgan ishlarda qo‘llash taqiqlanadi. O‘n sakkiz yoshgacha bo‘lgan shaxslar mehnatga oid yakka tartibdagi huquqiy munosabatlarda katta yoshdagi xodimlar bilan teng huquqlarga ega bo‘ladi, mehnatni muhofaza qilish, ish vaqti, ta‘tillar va boshqa mehnat shart-sharoitlari sohasida esa ular uchun mehnat to‘g‘risidagi qonunchilikda hamda mehnat haqidagi boshqa huquqiy hujjatlarda belgilangan qo‘shimcha imtiyozlardan foydalanadi.

Bunga, xususan, o‘n sakkiz yoshgacha bo‘lgan xodimlarga qisqartirilgan ish vaqti va pasaytirilgan ishlab chiqarish normalarini belgilash, ularni xizmat safariga yuborilmaslik, tungi ishlarga, dam olish kunlaridagi va ishlanmaydigan bayram kunlaridagi ishlarga jalb qilinmaslik, ularga davomiyligi kamida o‘ttiz kalendar kun bo‘lgan yillik mehnat ta‘tili berish va ular bu ta‘tildan yilning o‘zlari uchun qulay bo‘lgan istalgan vaqtida foydalanishi mumkinligi hamda mehnat ta‘tilidan chaqirib olinishlariga yo‘l qo‘yilmasligi, ish vaqtining davomiyligi qisqartirilgan rejimida ishlaganiga qaramasdan to‘liq ish vaqti uchun haq to‘lash singari imtiyozlar kiradi.

O‘zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksining 20-moddasida “Xodimning mehnatga oid huquq layoqati va muomala layoqati u o‘n olti yoshga to‘lgan paytidan

e'tiboran bir vaqtning o'zida vujudga keladi, bundan ushbu Kodeksda va boshqa qonunlarda nazarda tutilgan hollar mustasno" deb Xodim va ish beruvchi yakka tartibdagi mehnatga oid munosabatlarning subyektlari sifatida belgilangan.

Mehnat kodeksining 31-moddasida "O'n beshdan o'n olti yoshgacha shaxslar bilan yakka tartibdagi mehnatga oid munosabatlar ularni mazkur yoshga to'lguniga qadar ishga qabul qilishga ushbu Kodeksga muvofiq yo'l qo'yiladigan hollarda ota-onadan birining (ota-onaning o'rnini bosuvchi shaxsning) dastlabki yozma roziligi mavjud bo'lganda mehnat shartnomasi asosida yuzaga keladi" deb ota-onadan birining (ota-onaning o'rnini bosuvchi shaxsning) yozma roziligi mavjud bo'lganda mehnat shartnomasi asosida yuzaga keladigan yakka tartibdagi mehnatga oid munosabatlari belgilangan.

Kodeksning 118-moddasida "Ishga qabul qilishga ushbu Kodeksning 20-moddasiga muvofiq shaxslar mehnatga oid huquq layoqatiga va muomala layoqatiga ega bo'lishi bilan, o'n olti yoshdan yo'l qo'yiladi. Yoshlarni mehnatga tayyorlash uchun umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'lim tashkilotlarining, kasb-hunar maktablarining, kollejlari va texnikumlarning o'quvchilarini ularning sog'lig'iga hamda ma'naviy kamol topishiga ziyon yetkazmaydigan, o'qitish jarayonini buzmaydigan yengil mehnatni o'qishdan bo'sh vaqtida bajarishi uchun ishga qabul qilishga – ular o'n besh yoshga to'lishi bilan ota-onadan birining (ota-onasining o'rnini bosuvchi shaxsning) yozma roziligi bilan yo'l qo'yiladi. Madaniy-tomosha tashkilotlarida, televideniye, radioeshittirish tashkilotlarida va boshqa ommaviy axborot vositalarida, shuningdek professional sportchilar bilan ota-onaning har ikkisinining (ota-ona o'rnini bosuvchi shaxsning) roziligi hamda vasiylik va homiylik organining ruxsati bilan, sog'lig'iga va ma'naviy kamol topishiga ziyon yetkazmasdan asarlarni yaratish va (yoki) ijro etishda (ko'rgazmaga qo'yishda) ishtirok etish uchun o'n besh yoshga to'lmagan shaxslar bilan mehnat shartnomasini tuzishga yo'l qo'yiladi. Ko'rsatilgan yoshga to'lgan shaxslar qabul qilinishi mumkin bo'lgan ishlar, kasblar, lavozimlar ro'yxatlari O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan Ijtimoiy-mehnat masalalari bo'yicha uch tomonlama respublika komissiyasi bilan kelishilgan holda tasdiqlanadi. Bunday holda xodimning nomidan mehnat shartnomasini uning ota-onasi (ota-onasining o'rnini bosuvchi shaxs) imzolaydi. Vasiylik va homiylik organining ruxsatnomasida har kunlik ishning eng ko'p yo'l qo'yiladigan davomiyligi hamda ish bajarilishi mumkin bo'lgan boshqa shartlar ko'rsatiladi" deb belgilangan.

Savollarga Davlat mehnat huquq inspektori Madamin MADAMINOV javob berdi.